Målriktad behandling

En cancercell skiljer sig från en normal cell. Beroende på cancertyp går det ibland att rikta behandlingen direkt mot cancercellerna, så kallad målriktad behandling.

Man utnyttjar till exempel antikroppars funktion att identifiera och koppla till antigener på cancercellen, eller proteinkinashämmare**,** ibland även kallade tyrosinkinashämmare som kan påverka processer som är unika för en viss sorts cancerceller.

Målriktad behandling fungerar på olika sätt, till exempel genom att:

- Aktivera kroppens immunförsvar så att det angriper cancercellerna och gör så att de slutar växa. Detta kallas immunterapi. Oftast används olika antikroppar för denna typ av behandling. Antikroppen kan till exempel fungera som en ”flagga” och märka upp cancercellen för immunförsvaret.
- Förstöra cancercellernas förmåga att reparera sig själva så att de till slut dör.
- Blockera ämnen som stimulerar cancercellernas tillväxt och delning. Många proteinkinashämmare har denna funktion.
- Koppla en för cancercellen skadlig molekyl på en antikropp, så att antikroppen letar sig direkt till cancercellen.

Immunterapi – en typ av målriktad behandling

Immunterapi kallas behandling som verkar genom att aktivera kroppens immunförsvar så att det angriper cancercellerna. Ofta använder man monoklonala antikroppar (läkemedel som slutar på -mab). De kan gasa eller bromsa delar av immunförsvaret som påverkar cancercellerna.

Efter immunterapin får du ett aktiverat immunförsvar under en längre tid. Det kan leda till inflammatoriska tillstånd i exempelvis lungor, tarmar, huden, muskler eller hormonbildande organ. Dessa biverkningar kan bli allvarliga och kan även komma flera månader efter att behandlingen är slut. Det är därför viktigt att följa upp symtom och blodprover noggrant en längre tid efter behandlingen. Det är också viktigt att du informerar nya vårdkontakter om att du fått immunterapi, även efter att behandlingen är slut.

Så går det till

Läkemedlet får du direkt i blodet via dropp eller spruta, eller tar som tabletter eller kapslar.

Tabletter och kapslar tar du själv hemma. Följ dessa råd:

- Förvara läkemedlet skyddat för barn och obehöriga.
- Tabletterna får inte delas eller krossas. Kapslar får inte öppnas. Prata med din behandlande sjuksköterska, kontaktsjuksköterska eller apoteket om du har svårt att svälja dem.
- Använd sked eller handskar när du tar i tabletterna eller kapslarna. Diska skeden, släng handskarna och tvätta händerna direkt efteråt.
- Tabletter och kapslar som du inte har använt ska hanteras som riskavfall. Fråga ditt apotek om de kan ta emot dem. Annars kan du lämna tillbaka dem till sjukhuset.

Uppföljning av dina blodvärden

Behandlingen kan göra att du får sämre blodvärden. Det är därför vanligt att man tar blodprov i samband med din behandling. Vilka prover och hur ofta de kontrolleras beror på vilken typ av behandling du får och hur du reagerar på den.

Om något är avvikande och behöver åtgärdas kontaktas du för att man ska kunna planera din fortsatta behandling. Om du inte hör något fortsätter du din behandling som planerat och lämnar blodprover enligt remissen. Du kan själv kontrollera dina provsvar om du loggar in på 1177.

Biverkningar

Vilka biverkningar du får beror på vilket läkemedel du får, hur stor dosen är och om du får annan behandling samtidigt. I beskrivningen av läkemedlet ser du vilka biverkningar din behandling kan ge.

Prata med din kontaktsjuksköterska eller läkare så att du kan få behandling och råd om egenvård.

Du kan ordineras ytterligare läkemedel i samband med vissa behandlingar, för att förebygga till exempel illamående eller allergiska reaktioner.

Hantera kroppsvätskor säkert

Kroppen bryter ner målriktade läkemedel till vattenlösliga ämnen och gör sig av med dem via olika kroppsvätskor, till exempel urin och avföring. Det kan finnas risker när du hanterar kroppsvätskor efter att ha tagit målriktade läkemedel. Var därför extra försiktig. Följ dessa råd:

- Torka upp spill av kroppsvätskor med engångsmaterial. Lägg avfallet i en plastpåse, knyt ihop den och släng direkt i soporna. Tvätta ytan med rengöringsmedel och vatten.
- Om någon annan hanterar dina kroppsvätskor ska hen alltid använda engångshandskar.
- Lägg inkontinensskydd, blöjor och stomipåsar i en plastpåse och släng direkt i soporna.
- Om du har urinkateter, byt påse istället för att tömma den. När du kopplat bort den använda påsen, gör en knut på kopplingsslangen. Lägg kateterpåsen med slang i en plastpåse och släng direkt i soporna.
- Om du använder mulltoalett, utedass eller torrtoalett, strö kalk eller toalettströ efter besöket.
- Tvätta kläder och tyger som fått spill av kroppsvätskor direkt om det går, helst separat. Använd vanligt tvättmedel. Om du inte kan tvätta direkt, förvara dem i en sluten plastpåse så länge.

Graviditet

Många målriktade läkemedel kan påverka fostret. Läkemedlen kan påverka fostret flera månader efter behandlingen, beroende på vilka läkemedel som ingår i den. Prata med din läkare om du vill bli förälder och när det är läge.

Använd säkra preventivmedel. Ibland behövs dubbelt skydd, eftersom biverkningar som diarré eller direkt påverkan av läkemedlet kan göra att p-piller inte räcker som ensamt skydd.

Kondom rekommenderas för att skydda sköra slemhinnor.

De flesta målriktade läkemedel går över i bröstmjölk, och man vet för lite om riskerna för barnet vid amning. Därför bör du inte amma i samband med behandlingen.

Andra läkemedel, naturläkemedel och kosttillskott

Oftast kan du ta dina vanliga läkemedel under behandlingen, men du kan behöva göra uppehåll eller ändra dosen. Du och din läkare går igenom dina läkemedel innan behandlingen startar. Din läkare behöver också veta om du ändrar din vanliga medicinering under behandlingens gång.

Det är viktigt att du även berättar om du tar naturläkemedel, hälsokostpreparat eller vitaminer. Effekten av vissa målriktade läkemedel kan påverkas av vissa livsmedel och preparat, till exempel grapefrukt, grapefruktjuice, johannesört och granatäpplen.

Övrigt att tänka på

- Om du behöver vaccinera dig, fråga din läkare om det går bra och i så fall när.
- Behandlingen är inget hinder för att få massage, men din sjukdom kan vara det. Prata med din läkare. Beröring och taktil massage går alltid bra.